

Vieras

ELI JULMURIN SUVIYÖ

JUHA SILTANEN

Vieras

ELI JULMURIN SUVIYÖ

Tapahtuu 2.–5.8.1942 enimmäkseen lääkintäkenraalimajuri Suolahden omistamassa huvila Petäyksessä ja sen ympäristössä Tyrvännössä.
Ja tietysti teatterissa.

OHJAUS Juha Siltanen
LAVASTUSSUUNNITTELU Jyrki Pylväs
PUKUSUUNNITTELU Mari Pajula
VALOSUUNNITTELU Mika Hiltunen
ÄÄNISUUNNITTELU Jouni Koskinen ja Juha Siltanen
KAMPAUSTEN JA MASKIEN SUUNNITTELU Johanna Vänttinen

Kantaesitys 7.2.2024 Tampereen Teatterin Frenckell-näyttämöllä

Esitysoikeuksia valvoo Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry.
Kesto 2 t 40 min, sisältää väliajan.
Esityksen kuvaaminen ja muu tallentaminen on kielletty.

HENKILÖT

Heinrich Himmler, SS-valtakunnanjohtaja,
Saksan toiseksi korkein valtaherra

KONSTA LAAKSO

Aino, lääkintäkenraalimajuri Suolahden sisäkkö,
vastikään toipunut sairaudesta

ANNUSKA HANNULA

Felix Kersten, lääkintöneuvos, hieroja,
Himmlerin palveluksessa

JARKKO TIAINEN

Eino E. Suolahti, "Nenno", luutnantti,
lääkintäkenraalimajurin poika,
komennettu Himmlerin oppaaksi

ANTTI TIENSUU

Kauhanen, Valtiollisen poliisin etsivä,
komennettu Himmlerin turvamieheksi

TOPI KOHONEN

Saga, tarjoilija Helsingin Seurahuoneelta,
lainassa Petäyksessä

ELINA RINTALA

Anni, aputyttö Tyrvännöstä

ANNA PUKKILA

Grothmann, SS-kapteeni, Himmlerin sotilasadjutantti

MATTI HAKULINEN

Conrad Gerhard, SS-ylikersantti, Himmlerin sotilaspalvelija

ARTTU SOILUMO

TEKNINEN TOTEUTUS

TUOTTAJA Harri Helin
KÄYTTÖPÄÄLLIKKÖ Samuli Hytönen
JÄRJESTÄJÄ Terhi Edwards / Petti Falck
NÄYTTÄMÖMESTARI Markku Auvinen
APULAINNÄYTTÄMÖMESTARI Antti Palo
NÄYTTÄMÖMIES Ahmed Issa
VALOT ESITYKSISSÄ Mika Hiltunen / Tuomas Vartola
ÄÄNI ESITYKSISSÄ Jouni Koskinen / Opa Pyysing
KAMPAAJA-MASKEERAAJA Kirsi Rintala
KUISKAAJA Tomi Tauriainen
TARPEISTO Jenni Kuronen-Neves
TARPEISTON VALMISTUS Milja Försti
LAVASTAMON PÄÄLLIKKÖ Lasse Männikkö

LAVASTUKSEN TOTEUTUS Sanna Alatakkari, Matti Hilvonen, Juha Järvinen, Harri Koivuniemi, Sanna Koskinen, Matti Kuivanen, Kristian Kujansuu, Julia von Spreckelsen, Jarmo Sukanen, Suvi Teerenhovi, Sami Tolvanen, Pyry Tuominen
PUKIJA Minna Pajula
PUKUJEN TOTEUTUS Nina Kojo (esihenkilö), Silja Kaarne, Kalle Laine, Kirsi Ollinpoika, Erika Salonen, Sari Vaittäinen, Sini-Anna Wigelius

ESITYSKUVAT Mika Hiltunen
ARKISTOKUVAT Peter Padfield: *Hlmmmler - Reichsführer-SS* (Lontoo 2001)
KÄSIOHJELMA Juha Siltanen
KÄSIOHJELMAN GRAAFINEN SUUNNITTELU Maria Atosuo

ESITYKSESSÄ KÄYTETTY MÜSIIKKI

Aaron Copland: *Nocturne*
George Crumb: *A Little Midnight Music*
Franz Doelle (säv.) - Bruno Balz (san.) - Juha Siltanen (suom.): *An einem Tag in Frühling*
Tom van der Geld: *Small Mountain*; *Karmic Dance*
George de Godzinsky (säv.) - Ela (san.): *Sulle salaisuuden kertoa mä voisin*
Andrew Hewitt: osat *The Switch 1-2*, *I'm A Ghost* elokuvamusiikista *"The Double"*
Vikingur Ólafsson: *Reflection*
Ben Onono: *Boogity Made For Dummies*
Ross Parker-Hughie Charles: *We'll Meet Again*
Einojuhani Rautavaara: harppukonsertto
Ottorino Respighi: osa 2 *Lamento* sarjasta *"Rossiniana"*
Carlos Salzedo: *Chanson dans la nuit*; osa *Rumba* sarjasta *"Kahdeksan tanssia"*

KIRJAILIJAN SANA

Käsite ”paha” on yhtä vanha kuin ihmiskunta. Ikaikaisena halunamme on nähdä ”pahalla” myös kasvat, ja joka aikakaudella on tarkoitukseen tarjokkaansa. Vakiintuneimpia ehdokkaita on **Heinrich Himmler**.

Tämä näytelmä syntyi halusta lähilukea Paha: miten vaikea meidän onkaan antaa ”pahan” perustella tekojaan kuten ”me”, jotka ”olemme vain ihmisiä”! Näytelmä ei yritä puolustella. On silti niin, että ajattelu, joka yksinomaan demonisoi tai pyhittää kohteensa, paitsi lähenee natsiaatteiden ydintä myös vastustaa yksilön normaalia selviytymislogiikkaa (kuten markkinatalouskiima ja uskonkiihokin): se on vaihtoehtojen, haarautuvien polkujen pelkoa. Ikinä se ei myöskään kykene ”pahaa” torjumaan.

Himmlerin psyykeä ei värittänyt ”käsittämätön epäinhimillisuus” – hän oli puhdasverinen unelmoitsija mutta täysin kyvytön olemaan unelmiaan kohtaan kriittinen: nuoresta asti hän halveksi empatiaa, jos se hidasti unelman (kuten sittemmin absurdin ”puh-

taan, arjalaisen maailman”) tavoitusta. Hänessä oli vahva filosofinen, uskonnollinen juonne, joka näytti hänelle hänen tuhoisat tehtävänsä ennen muuta käytännön, ikään kuin hygieenikon ongelmina. Se, mikä erottaa hänet monista muista ”hirviösiivoojista”, on hänen toimiansa skaala ja perinpohjaisuus. (Mitä saisikaan ”digi-aikana” aikaan se, joka todella haluaisi poistaa maailmasta kaiken, mistä ei pidä?)

Himmlerin Suomen-vierailu on historiallinen tosiseikka, mutta sen varsinaisia motiiveja ei tiedetä. Näytelmäni ei ”paljasta” totuutta siitä, sitä kun saamme vain arvailla.

Yksi tarinani ponnistus pohjista on Tyrvännön seudulla elävä tarina, jota osin tukee vierailusta tehty Valpon raportti: iltamyöhällä käyskeli suuri SS-johtaja majapaikkaansa, huvila Petäyksen, rantoja seuranaan yksi talon palvelijattarista, jolle hän sitten vielä lähtiessäänkin esitti varsin erikoisia tarjouksia. Ei tiedetä, miten tämä neiti oli vieraaseen vaikutuksen tehnyt – mikään moraalisesti arveluttava ei henkilöt ja tilanteen tietäen ole tullut kyseeseen. Ehkäpä neito vain on hämärissä osannut valita sanansa erityisen hyvin.

Toinen on se outo – sekin salaisuus-

teen peittyvä – suhde, joka vallitsi Himmlerin ja hänen virolais-suomalaisen hierojansa **Felix Kerstenin** välillä – Kersten pelasti tuon tuosta herransa ankarien vatsakramppien kynsistä. Mikä olikin totuus näiden kahden yhteisistä manöövereistä, he ovat hämmästyttävä vastinpari – sitä yhdistävät hurja pelko ja ahdistus, jotka pakosta ovat olleet Himmlerin psykofysiikan perustava osa, ja karnevalistinen röyhkeys ja vapautuneisuus, jotka huokuvat hänen pelastavasta enkelistään.

Näytelmän kaikilla henkilöillä on historiallinen esikuva, mutta jotkin heistä ovat vain esikuvansa kaimoja.

Korkean vieraan salkkuun liittyy yksi vierailun arvoituksista: legendan mukaan Valpo oveluudessaan kuvasi siinä olleen listan luovutettaviksi vaa-dituista suomenjuutalaisista ja Suomi näin sai vieraan aikeista vihin. Näytelmässä seikkailevan salkun kohtalot ovat allekirjoittaneen mielikuvituksen tuotetta (kuten suuri osa tarinan henkilöiden suhteistakin), mutta totta on, että Kersten oli Suomen Saksan-suurlähetystön vakituinen informantti (siitä hyvästä hän arvonimensäkin sai) – käsittämätöntä, jollei Himmler olisi ollut tästä tietoinen. Kuinka ihmeessä

SS-johtaja näin ollen ei olisi arvanut Kerstenin tällä matkalla tapahtuvaa, juutalaisten suojaamiseen tähdättyä yhteydenpitoa Suomen valtionjohtoon? Aivan ilmeisesti Himmler ajoittain käytti Kersteniä lähettiläänään tehtävissä, joihin ei itse asemansa vuoksi voinut ryhtyä. Ajatusleikissä ei ole mahdoton olettaamus, että tämä olisi tässäkin tapauksessa ollut apuna SS-johtajan kaupankäynnissä vangeilla ja maineellaan. Niin kauan kuin totuutta ei tiedetä, lienee spekulointi luvallista. Ja Kerstenhän, tuo velmujen velmu, tässä tarinaa kertoo.

Lyhyesti: näette näytelmän Unelmasta ja pelon pelosta.

31.1.24

J.S.

OHJAAJAN SANA

...no oisit heti sanonu...

31.1.24

J.S.

Petäyksen päärakennus luultavasti 1950-luvun alkupuolella.

Himmler tervehtii 4.8.42 Petäyksen pihamaalla omalla huvilallaan pistäytyvää talon isäntää. Henkilöt vasemmalta: pääministeri Jukka Rangell, luutnantti Eino E. Suolahti, Himmler, lääkintäkenraalimajuri Suolahti, Felix Kersten, rouva Anna Suolahti, majuri Martti Hovilainen.

Himmler 1920-luvulla.

HIMMLER: *(nauraa)* "Minusta
sanoi nuorena eräs... ystävä,
että olen näöltäni kuin
näлкиintynyt päästäinen."
- *Vieras eli Julmurin suviyö, II näytös*

Valmis SS-valtakunnanjohtaja

HEINRICH HIMMLER

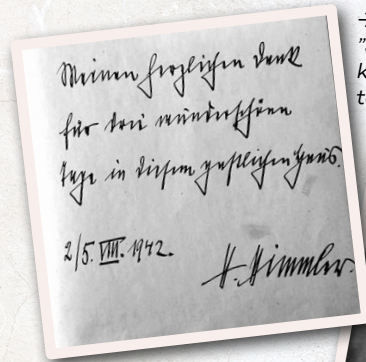
Heinrich Himmler (1900–1945) oli baijerilaisen opettajan keskimmäinen poika, jonka unelman sotilasurasta murensi heiveröinen terveys. Natsiliikkeeseen hän liittyi jo 1920-luvun alussa – eri elinkeino- ja kokeiltuaan hän omistautui sille kokonaan.

Älykäs, neuroottinen ja työteliäs Heinrich muutti Hitlerin henkivartioksi perustetun SS:n (*Schutzstaffel*, ”Suojajoukkue”) johtajakautensa 16 vuodessa kolmensadan miehen yksiköstä liki miljoonan ”eliittitaistelijan” järjestöksi, joka sisälsi myös Saksan ja sen kontrolloimien alueiden poliisi- ja ns. turvallisuuskoneiston (kuten Gestapon ja keskitysleirit) sekä miljoonia ”vihollisia” – eri maiden siviilejä, juutalaisia, homoseksuaaleja, romaneja, ”epäkel-

poja” – murhanneet komennuskunnat ja tuhoamiskeskukset. SS:ään kuului suunnaton, sotatoimiin osallistunut sotilaallinen siipi, Waffen-SS, ja se oli myös valtava liikeyritys – suuri osa sen taloudesta perustui ”vihollisilta” ryöstettyyn omaisuuteen ja keskitysleireiltä saatuun orjatyövoimaan.

Maailmansodan aikana Himmlerin voi katsoa olleen Saksan toiseksi mahtavin valtakunta. Maan tilanteen tullessa yhä tukalammaksi Hitler asetti tämän niskaan yhä uusia vastuita – vuonna -44 Himmler toimi kaiken muun ohessa paitsi sisäministerinä myös, heikolla menestyksellä, yhden armeijaryhmän komentajana.

Ilmeisesti jo varsin varhain Himmler alkoi epäillä Hitlerin terveyttä ja kaa-vailla maineensa paikkaamista lännen

→ Merkintä Petäyksen vieraskirjassa.
"Sydämellinen kiitokseni kolmesta ihanan kauniista päivästä tässä vieraanvaraisessa talossa. 2./5.VIII. 1942. H. Himmler"

Valtakunnanjohtaja sieniretkellä.
Mukana saalistamassa Kersten ja adjutantti, SS-kapteeni Grothmann.

silmissä. Ennen Saksan romahdusta 1945 hän salaa Hitleriltä toimitutti länteen rauhantarjouksia (ne hylättiin), esti keskitysleirien räjäytykset ja vapautti leireiltä vankeja.

Toukokuussa -45, kesken Pohjois-Saksasta etelään suuntautuneen pakomatkan, hän jäi adjutantteineen liittoutuneiden vangiksi. Todetessaan tilanteensa toivottomuuden hän puri rikki hampaseensa kätkeyn myrkyampullin.

KIITOKSET:

Merja Honkasalo/Tampereen historialliset museot, Arja Hurme, Jouni Kivimäki/Sorin Sirkus,
Markku Laakso, Tiina Luoma/YLE, Juha-Pekka Tuominen/Petäys Resort

KIRJAILIJA KIITTÄÄ:

Raili Jussila, Markku Mäkijärvi/HUS, Elina Suolahti, Ida Suolahti,
Irma Törnström, Marja Vehnämaa/Pirkanmaan Martat
ja Q

Lavastuksessa on käytetty Työväen arkiston ja
Aalto-yliopiston arkiston kuva-aineistoa.

**TAMPEREEN
TEATTERI**

2024

